

חלל לוי

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, קדושין ס"ו ב' משל לעומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו כשירה כו', ובן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשירה מנלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול, אבוה דשמואל אמר מהכא בך ד' חילו ופועל ידיו תרצה אפי' חולין שבו תרצה, ר' ינאי אמר מהכא ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל.

והנה שמעתי מהג"ר מרדכי בר שיש להסתפק אם ד"ז נאמר גם בלוי שנמצא פסול אם גם בזה נאמר דין דעד עתה היה כשר, ולכא' יש לתלות במחלוקת מנ"ל ד"ז דאם הילפותא מוהיתה לו ולזרעו הרי קאי רק על כהן, אך אם ילפי' מברך ד' חילו הרי ד"ז נאמר בכל שבט לוי וא"כ אולי נאמר גם בלוי ד"ז, ע"כ. והנה בכהן יש נפ"מ במה שעבד אבל איזה נפ"מ יש בלוי, ועי' ערכין י"א א' דר"מ סובר שיר מעכב את הקרבן, וע"ש בתו' שהרי שיר הוא בזמן ניסוך והרי הניסוך יכול להיות אחר כמה ימים אלא הכוונה מעכב את הניסוך, ויש לדון אם הכוונה שאם ניסכו בלא שיר אם צריך לחזור ולנסך, (ועי' מאירי תענית כ"ז א' שאין הקרבן פסול אלא מעכבים היינו שממתינים עליהם), ואם מעכב ממש משכח"ל שלמים שרו ונמצאו פסולים למ"ד שיר מעכב, ואם נימא שגם בלויים נאמר דין חלל שלא נודע הרי ששירתם עד עתה כשרה. שוב שאלתי לכב' מו"ר הגר"ד לנדו ואמר שפשוט שדין חלל שלא נודע נאמר בכהן ומה"ת לומר כן בלוי.

שם י"ה בשבטים

כ"ו ה' משפחת החנכי לפי שהיו אומות מבזין אותם ואומרים מה אלו ביוחסין כו', צ"ע למה נכתב ד"ז דוקא כאן ולא בפי' במדבר. ויתכן ע"פ ד' חז"ל שהיו מבזין את פינחס והיו אומרים שהיה אבי אמו מפטם עגלים לעי' והרג נשיא שבט מישראל, וא"כ י"ל שביזוי א' מביא לביזוי אחר.

שאלה באורים ותומים

קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ד'. [פכ"ז י"ח]. ובעירובין ס"ג א' כל המורה הלכה בפני רבו כו' רבי אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו, שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו'. אף על גב דאמר להו לאחי

אבא צוה, ואותי לא צוה אפילו הכי איענש דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמד ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע. ופרש"י דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר. והנה למה לא פי' רש"י כפשוטו שהיה צריך לעמוד לפני אלעזר לשאול באורים ותומים, כמו שכתוב בהמשך הפסוק, והרי רש"י כ' בעירובין דף מ"ה בד"ה הרי יומידי דאוי"ה לא משייל באוי"ת" ובתמורה (טז) א"ל ליהושע שאל א"ל לא בשמים הוא. והנה בסנהדרין ט"ז א' אי' שחלוקת הארץ היתה ע"פ אורים ותומים, והק' התו' דמאי קאמר דיהושע לא היה צריך לשאול את אלעזר והרי היה צריך לשאול באורים ותומים לענין חלוקת הארץ, ותו' התו' דבזה היה גזה"כ לחלק ע"פ או"ת אבל שאר דברים לא היה צריך לשאול לו אלא היה נגלה לו בנבואהוכ' הרש"ש די"ל דרש"י הוק' לו קו' התו' שהרי היה צריך לשאול באורים ותומים וע"כ כ' שלא היה צריך לשאלו בדבר הלכה, אלא שק' שהרי בפסוק נאמר לענין לשאול באורים ותומים, ועי' כ' הרש"ש דמה שכתוב ושאל לו נדרש לפניו ולאחריו, והיינו לפניו לענין לשאלו בדבר הלכה, ולאחריו לענין לשאול באורים ותומים, ולענין לשאול בדבר הלכה נענש אלעזר ולא הוצרך לו יהושע. וע"ש ברש"ש שציין דוגמאות שהפסוק מתפרש למעלה ולמטה.

והנה מה שכתוב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ובשלמא לענין אורים ותומים י"ל שדין הוא בנשאל באורים ותומים שצריך לעמוד, ועי' ברמב"ם פ"י מכלי המקדש הי"א שהכהן עומד ולא כ' שואל עומד אך לכא' בלי הפסוק נ' שהשואל עומד, אבל לפי מש"כ הרש"ש שבפסוק זה נכלל גם שישאל את אלעזר בדבר הלכה ועי' למה נאמר יעמוד. ועי' בברכות כ"ז ב' עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה, וכן בבכורות דף ל"ו א' עמד השואל ושאל כלום חלקנו בין חבר לע"ה, ובתו' בבכורות שם כ' השואל ושאל בפי' נערה בנדרים בירושלמי (ה"ח) דריש מדכתיב ועמדו שני האנשים בו"ו דשואל הלכות צריך לעמוד עכ"ל, ועי' שו"ע יו"ד סי' רמ"ו סי"ג אין שואלים מעומד ואין משיבים מעומד, וכי' רמ"א (וי"א כששואלים דבר הלכה צריך לעמוד), וע"ש בש"ך וביאור הגר"א. ולפי התו' בשם הירושלמי א"ש דיעמוד קאי גם על שאלה בדבר הלכה.

א. ביומא פ"ו גבי חילוקי כפרה, כי הרמב"ם פ"א מהל' תשובה ה"ד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלן לו כו', עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר וכו',

ובס' תוספת יום הכפורים הק' מאי נפ"מ בד"ז שעבר על לאו אינו מתכפר מיד אלא תשובה תולה ויו"כ מכפר, שהרי ודאי שג"ע אח"כ יו"כ ויכפר עליו והרי בינתיים תשובה תולה ואינו נענש, ואין לומר דנפ"מ אם מת בינתיים משום שבזה בלא"ה מתכפר ע"י המיתה, ויש שתי דנפ"מ אם חזר ועבר עבירה זו קודם יו"כ שאם הוא עשה הרי זה כמי שעשה עבירה אחר התשובה, אבל בל"ת שהתשובה תולה ועדיין לא נגמרה א"כ י"ל דלא חשיב שעשה תשובה כיון שחזר וחטא קודם שנתכפר לו, וע' במנ"ח מצוה שס"ד ת"י אחר.

וי"ל דהנה בסוטה מ"ד א' ר' עקיבא אומר הירא ורך הלבב כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתירא מן העבירות שבידו.

והנה לריה"ג מסתבר שאם עשה תשובה לא חשיב שמתירא מעבירות שבידו, אבל אפשר שכ"ז שעדיין לא נתכפר חשיב עדיין מתירא מעבירות שבידו, ולפ"ז יש לדון בעבר על לאו ועשה תשובה שתשובה תולה ויו"כ מכפר, אם לפני יו"כ חשיב עדיין מתירא מעבירה שבידו, ואם נימא כן הרי יש ליישב קו' תוספת יו"כ דנפ"מ לענין לחזור מעורכי המלחמה, אלא שרמב"ם בפ"ז ממלכים ה"טו' פ' כ"ר עקיבא דירא לעמדו בקשרי מלחמה ולא ירא מעבירות.

ב. והנה קימ"ל ביבמות נ"ח ובסוטה כ"ח שאם אין הבעל מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו סוטה, ובפשטות היינו מנוקה מעון זה שלא בא עליה אחר שנסתרה וע' רש"י, אבל ברמב"ם פ"ב מסוטה ה"ח כ' שאם הבעל עבר מימיו על ביאה אסורה לא היו המים בודקין.

ויל"ע אם עשה תשובה אם שוב חשיב מנוקה מעון והמים בודקים, וע' מל"מ פ"ב סוף ה"ח בשם קרבן תגיגה שדן בזה.

והנה בגמ' יבמות שם ובסוטה דף כ"ד ע"ב הק' איך משקה ארוסה והרי בעינן קדמה שכיבת בעל לבעול, ות"י שבא עליה ארוס בבית אביה, וק' שהרי באופן זה אינו מנוקה מעון לפ"ד הרמב"ם, וזו כוונת הראב"ד שם להק' ואם נימא שאחר תשובה חשיב מנוקה מעון הרי ה"י אפ"ל דנפ"מ אם עשה תשובה, וא"כ יהא מוכח מד' הראב"ד דלא מהני תשובה, אך אולי י"ל כדי ליישב ד' הרמב"ם שאחר תשובה חשיב מנוקה מעון.

אולם י"ל דע"י תשובה לחוד לא חשיב עדיין מנוקה מעון כיון שיש עליו עדיין עונש, וא"כ יהא תל' בחילוקי כפרה שכ' הרמב"ם שאם בא על חיבי עשה כגון מצרית ואדומית, כיון שבעשה תשובה מכפרת מיד הרי חשיב מיד מנוקה מעון, (ע' בס' המפתח בשם ס' תורה לשמה שגם איסור עשה הרי הוא כעשה שתשובה מכפרת מיד), ואם בא על חיבי לאוין כגון ממזרת, הרי כיון שתשובה תולה ויו"כ מכפר א"כ עד שהגיע יו"כ עדיין אינו מנוקה מעון, ואם בא על חיבי כריתות או מיתות ב"ד גם אחר יו"כ עדיין אינו מנוקה מעון כיון שאינו מתכפר בלא יסורים, ולפ"ז מיושב קו' תוספת יו"כ הני"ל, ולפ"ז נמצא שיש בכל חילוקי הכפרה נפ"מ גם לענין ב"ד של מטה.

יומא פ"ה ע"ב. נענה רבי אלעזר ואמר ומה מילה שהיא אחד מרמ"ח איברים שבאדם דוחה את השבת, קל וחומר לכל גופו שדוחה את השבת.

בקובץ כתר תורה [ראדומסק, תרח"ץ] מובא מעשה שהאדמו"ר רבי גרשון חנוך מראדזין אמר להגר"ח ז"ל שיש גמ' שא"א להבין הפשט אלא בדרך 'חסידות' והוא הק"ו לפיקו"נ שדוחה שבת ממילה, דלכא' אינו מובן דבשלמא אם היה סכנה להאבר והתירה תורה למול בשבת משום זה שפיר יש ק"ו לדחות שבת לפיקו"נ של כל הגוף, אבל מילה הוא מצוה בעלמא ואין לזה שייכות לפיקו"נ.

ואמר שע"כ מבואר שאם לא ימול בשמיני יש לו סכנה ברוחניות וסכנה ברוחניות לא פחות סכנה מסכנת הגוף וזהו הק"ו. וסיים שהגר"ח הודה לו.

וכפ"י לא דק בהא שהגר"ח הודה לזה דהנה התורא"ש בשבת קל"ב כ' "ק"ו לפקוח נפש. שהיא מצוה הנוהגת בכל אבריו של אדם שהוא מצווה להחיות נפשו כדכתיב וחי אחיך עמך". והיינו שהק"ו הוא מהמצוות, דזה ידע"י שהצלת נפשות הוא מצוה מקרא דוחי אחיך עמך והק"ו מלמד שמה מצוה באבר א' דוחה שבת ק"ו מצוה ברמ"ח איברים דוחה. ופשוט. [מאת העורך].

פרשת התמיד נאמרה ב' פעמים חדא בפ' תצוה ושנית בפ' פינחס, וע"ש ברש"י (במדבר כ"ח ד') "את הכבש אחד אע"פ שכבר נאמר בפ' ואתה תצוה וזה אשר תעשה וגו' היא היתה אזהרה לימי המילואים וכאן צוה לדורות", והרמב"ן כ' ע"ז "ואינו נכון כי שם אמר עולת תמיד לדורותיכם", וע"ש ברמב"ן דמה"ט נכפלה פרשה זו בפרשת פינחס משום שנתחדשו שם דברים רבים ע"ש.

ובזבחים י"א ב' מדכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר מכלל דבין הערביים בין הערביים ממש, וג"י הש"מ את הכבש האחד, והנה בפ' תצוה נאמר האחד ובפ' פינחס נאמר אחד, וכוונת הש"מ דאפשר ללמוד מפ' תצוה, אכן י"ל דלג"י שבגמ' הילפותא בדוקא מפרשת פינחס וע"פ ד' רש"י דבפרשת תצוה נאמרה רק לז' ימי המילואים ורק בפרשת פינחס נאמר לדורות, ובד' הש"מ י"ל דס"ל כהרמב"ן שגם פרשת התמיד שבפ' תצוה נאמרה לדורות, וע' יומא ל"ג ע"ב ברש"י ד"ה דהכא ובתוס' ד"ה הכא.

והנה הרמב"ן בפ' פינחס כ' שא"א לומר דפרשת התמיד שבפ' תצוה נאמרה רק לז' ימי המילואים כיון דכתיב שם לדורותיכם, והנה הרמב"ם בס' המצוות שורש ג' כ' שאין למנות את המילואים במנין המצוות כיון שאינו נוהג לדורות, והרמב"ן שם חלק וכו' דמילואים הם מצוה שנוהגת לדורות, וע"ש שכ' "ובודאי חינוך המזבח הוא מצוה לדורות כמו שכתוב בפרשת ואתה תצוה וזה אשר תעשה על המזבח שהיא מצות החינוך ומזה שנינו אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר".

ולפ"ז הרי נמצא שפרשת התמיד שבפ' תצוה היא למילואים שנוהג לדורות, וא"כ ע"ז הוא דקאי לדורותיכם, ומאי הק' הרמב"ן על פי רש"י, וע' בדעת זקנים מבעלי התוס' בפ' תצוה שכ' "דהאי לדורות איצטריך לשאר מילואים שהקריבו בימי עזרא כמו משה וכן לעתיד כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו".

וני' שהרי אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר כדאי' במנחות דף מ"ט ע"א, ובפרשה זו נאמר גם תמיד של בין הערביים ואח"כ כתיב לדורותיכם, וזהו שהוכיח הרמב"ן לדורותיכם לא קאי רק על המילואים אלא על כל קרבן תמיד.

כל הקודם בנחלה קודם בכבוד

בתו"כ שמיני פרשתא א' פרק א' אות ב' רשב"ג אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הרי הוא אומר וימת נדב ואביהוא לפני ד' בהקריבם אש זרה לפני ד' ובנים לא היו להם שאילו היו להם בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד, ויל"ע שהרי פינחס בן אלעזר לא נתכהן כלל, וה"נ אילו היו בנים לנדב ואביהוא ג"כ היו זרים, ולא היו יכולים לירש כהונת אביהם.